

บทที่ 1

บทนำ

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

ศาสนาเป็นศาสตร์ที่วางแบบฉบับชีวิตให้มนุษย์ เป็นหลักพยานยึดเหนี่ยวจิตใจของมนุษย์ เป็นประทีปให้ความสว่างแก่มนุษย์ในการดำรงชีวิตด้วย แบบฉบับจะมีฉันใด หลักพยานยึดเหนี่ยวจิตใจจะเป็นหลักอย่างไร และประทีปดวงนั้นจะสว่างไสวเพียงใด อยู่ที่คุณลักษณะแห่งศาสตร์แขนงนั้น ๆ สังคมที่มีบทบาทเป็นประการต่าง ๆ ก็เพราะอิทธิพลอันเกิดจากคุณลักษณะแห่งศาสตร์นั้น ๆ (ทวีศักดิ์ ญาณประทีป, 2539, หน้า 1)

ศาสนาเป็นวัฒนธรรมที่มนุษย์สร้างขึ้นด้วยความเชื่อว่า จะเป็นแนวทางปฏิบัติให้มนุษย์รอดพ้นจากความทุกข์และพบกับความสุขอันเป็นนิรันดร์ ศาสนาจึงมีความสำคัญต่อการดำรงชีวิตของมนุษย์และสังคม การศึกษาศาสนาโดยทั่วไปจะครอบคลุมการกำเนิดศาสนา ประวัติพระศาสดา หลักธรรมและพิธีกรรม แต่ถ้าหากจะพิจารณาถึงสิ่งที่จะก่อให้เกิดประโยชน์แก่ตัวผู้ปฏิบัติ และมีผลดีต่อสังคม หลักธรรมคำสอน เป็นสิ่งที่มีความสำคัญ

พระพุทธศาสนา หรือ พุทธศาสนา หรือ ศาสนาพุทธ เป็นศาสนาที่มีพระพุทธเจ้าเป็นศาสดา มีหลักธรรมคำสอนแนะนำแนวทางในการดำเนินชีวิต เพื่อให้เกิดความสุข ลดความทุกข์ จนกระทั่งพ้นไปจากกิเลสทั้งปวง เป็นอิสระอย่างแท้จริงด้วยความรู้แจ้ง เป็นศาสนาที่มีสภะอันเป็นที่พึ่ง สูงสุดสามประการ ได้แก่ พระพุทธ พระธรรม และพระสงฆ์ เรียกว่าพระรัตนตรัย (แก้วอันประเสริฐ 3 ประการ) โดยพระพุทธเจ้าทรงตรัสรู้พระธรรม แล้วทรงสอนให้พระภิกษุผู้ธรรมจหนักุศลปฏิบัติตาม ทรงจัดตั้งชุมชนของพระภิกษุให้อยู่ร่วมกันเพื่อศึกษาและฝึกฝนตนเองให้หลุดพ้น เรียกว่าพระสงฆ์ แล้วทรงมอบหมายให้พระสงฆ์ทั้งหลายเผยแผ่พระธรรมเพื่อประโยชน์สุขของชาวโลก (สารานุกรมวิกิพีเดีย, 2550)

พระพุทธศาสนาจึงเป็นศาสนาที่คนไทยส่วนใหญ่ให้ความเคารพนับถือ เป็นรากฐานที่สำคัญของวัฒนธรรมไทยมาแต่โบราณกาล หลักธรรมคำสอนในพระพุทธศาสนาได้แทรกซึมอยู่ในจิตใจของประชาชนชาวไทยมาช้านาน ทั้งในด้านขนบธรรมเนียมประเพณีและวัฒนธรรม จนถือได้ว่าเป็นจิตวิญญาณของชนในชาติไทยก็ว่าได้ จึงเห็นได้ว่าพระพุทธศาสนา พุทธธรรม พุทธปรัชญา และพุทธศาสนานี้มีความเกี่ยวข้องกับชีวิตของคนไทยมาตั้งแต่โบราณกาล

หลักธรรมคำสอนในพุทธศาสนา ได้มีส่วนอย่างสำคัญในการแก้ไขปัญหาของประเทศชาติมาโดยตลอด เพราะพุทธศาสนาได้เน้นด้านปัญญาแก้ปัญหาที่เป็นแก่นแท้และ

เป็นอุดมคติสูงสุดคือ ความไม่ยึดถือมั่นในสิ่งใด ๆ และธรรมะทั้งหลายนั้น ถ้าจะรวบรวมให้เหลือเพียงหนึ่งก็ได้แก่ ความไม่แน่นอนนั่นเอง แต่ปัจจุบันนี้ ปัญหาด้านจิตวิญญาณของชนชาติไทย ได้ถูกแทรกแซงจากค่านิยมและเทคโนโลยีของต่างประเทศ ทำให้การอบรมด้านคุณงามความดี และการยอมรับนับถือหลักธรรมคำสอนตามแนวพุทธศาสตร์ย่อหย่อนลงไปมาก พุทธบริษัททุกฝ่ายจึงมีหน้าที่ที่จะต้องปฏิบัติตามพระธรรมคำสอนเพื่อรักษาพุทธศาสนาให้คงอยู่ และศึกษาด้านพุทธธรรมด้วยการใช้ปัญญา สามารถแก้ปัญหาชีวิตประจำวันด้วยเหตุที่เรียกว่า ปัญญาธรรม ทั้งนี้เพราะถ้าพุทธศาสตร์ยังมีอยู่ก็จะทำให้คนในสังคมประเทศไทย ตลอดจนคนทั้งโลกนี้ สามารถอยู่กันอย่างผาสุก (ภาชิต สุวรรณดี, 2549)

วิธีการหนึ่งในการธำรงพุทธศาสนาให้คงอยู่เพื่อเป็นหลักยึดเหนี่ยวและเป็นแนวปฏิบัติให้คนในสังคมเป็นคนดีและมีความสงบสุขอย่างแท้จริงนั้น สารสนเทศทางด้านพุทธศาสนาควรได้มีการเผยแพร่ทางสื่อสารสนเทศในรูปแบบต่าง ๆ เพื่อให้ประชาชนในสังคมได้เข้าถึงสารสนเทศดังกล่าวได้ในวงกว้างอย่างรวดเร็ว ซึ่งสื่อสารสนเทศที่เป็นที่นิยมและใช้กันแพร่หลายในปัจจุบันได้แก่ อินเทอร์เน็ต ปัจจุบันเป็นยุคสังคมฐานความรู้ (Knowledge-Based Society) ควรใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ (Information Technology) ทั้งคอมพิวเตอร์และเครือข่ายอินเทอร์เน็ตให้เกิดประโยชน์ เพราะอินเทอร์เน็ตสามารถเชื่อมโยงทุกพื้นที่ให้เป็นหนึ่งเดียว ขจัดอุปสรรคด้านเวลาและสถานที่ทำให้โลกกว้างใหญ่แคบลง คนจำนวนมากสามารถแลกเปลี่ยนข้อมูลข่าวสารได้อย่างสะดวกรวดเร็ว หลักธรรมคำสอนที่อยู่ในหนังสือและใบลาน กับซีดี-รอมและอินเทอร์เน็ต ไม่ใช่สิ่งที่แยกจากกันอีกต่อไป ซึ่งนวัตกรรมใหม่นี้เชื่อมโยงทุกสิ่งทุกอย่างเข้าหากันในรูปแบบที่น่าสนใจแก่การศึกษาเรียนรู้ อย่างไม่มีที่สิ้นสุด

ปัจจุบันประชาชนในหลายทวีปให้ความสนใจการศึกษาพระพุทธศาสนามากขึ้น สังเกตได้จากการเติบโตของจำนวนวัด สำนักปฏิบัติธรรม ที่แพร่หลายในต่างประเทศและมีพระภิกษุเป็นชาวต่างประเทศเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง รวมไปถึงเว็บไซต์พุทธศาสนา ซึ่งปัจจุบันมีการพัฒนารูปแบบและเทคโนโลยีมากมาย เช่น เว็บไซต์ธรรมจักร (<http://www.dhammajak.net>) จัดทำขึ้นมาเพื่อส่งเสริมคุณธรรมและจริยธรรมในสังคม โดยกลุ่มเผยแพร่หลักคำสอนทางพระพุทธศาสนาธรรมจักรดอทเน็ต ภายในเว็บประกอบด้วยข้อมูลพุทธศาสนาที่เป็นดิจิทัล มีข้อความ เสียง และภาพเคลื่อนไหว สำหรับรูปแบบการบริการมีให้เลือกมากมาย อาทิ ห้องสวดมนต์ออนไลน์ ห้องธรรมออนไลน์ ห้องสนทนาแลกเปลี่ยนความรู้ รวมทั้งสามารถดาวน์โหลดสื่อต่าง ๆ ในรูปแบบดิจิทัล ที่เป็นเสียง MP3 เช่น เสียงธรรม บทสวดมนต์ และดาวน์โหลด e-Book เป็นต้น

นอกจากเว็บที่ได้กล่าวมาข้างต้น เว็บไซต์ที่เกี่ยวข้องกับพุทธศาสนาในประเทศไทยยังมีอีกมากมายที่น่าสนใจ ซึ่งผู้วิจัยได้ทำการสำรวจเว็บไซต์พุทธศาสนาในประเทศไทย ในช่วง 4 เดือน ระหว่างเดือน กันยายน 2550 ถึงเดือน ธันวาคม 2550 พบว่ามีเว็บไซต์พุทธศาสนาประมาณ 1,142 เว็บไซต์ มีผู้จัดทำหลากหลายกลุ่ม หลากหลายรูปแบบและเนื้อหาโดยยังไม่มีการจัดกลุ่ม ขอบเขตเนื้อหาของเว็บไซต์ว่ามีเนื้อหาพุทธศาสนาในด้านใดบ้าง เป็นจำนวนมากน้อยเพียงใด ผู้วิจัยจึงสนใจที่จะวิเคราะห์เนื้อหาและรวบรวมเว็บไซต์พุทธศาสนาในประเทศไทย ในด้านของผู้จัดทำ วัตถุประสงค์ในการจัดทำ ลักษณะข้อมูลที่นำเสนอ การปรับปรุงข้อมูล และภาษาที่ใช้ เพื่อเป็นแนวทางให้ผู้ที่เกี่ยวข้องใช้ในการวิเคราะห์และจัดทำเว็บไซต์พุทธศาสนาและเว็บไซต์อื่น ๆ ในลักษณะเดียวกันต่อไปโดยเฉพาะอย่างยิ่งการจัดหมวดหมู่เว็บไซต์ดังกล่าวตามระบบ ทศนิยมของดิวอี้

อนึ่งระบบการแบ่งหมวดหมู่ทศนิยมของดิวอี้ กำหนดให้พุทธศาสนาเป็นหมวดย่อย หมวดหนึ่ง ซึ่งโดยทั่วไปห้องสมุด/ ศูนย์สารสนเทศต่าง ๆ ได้ให้บริการสารสนเทศในหมวดหมู่นี้ แต่สารสนเทศดังกล่าวส่วนใหญ่อยู่ในรูปแบบสื่อสิ่งพิมพ์ ดังนั้นการจัดหมวดหมู่แหล่งสารสนเทศ เว็บไซต์พุทธศาสนา จึงเป็นการเพิ่มแหล่งในการค้นคว้าสารสนเทศที่สำคัญและน่าสนใจอีกช่องทางหนึ่ง เพื่อเป็นประโยชน์ในด้านการใช้ข้อมูลให้แพร่หลายมากขึ้น และให้ผู้ใช้บริการสามารถเข้าถึงสารสนเทศที่ต้องการได้อย่างครบถ้วนสมบูรณ์ด้วยความสะดวกรวดเร็ว

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อวิเคราะห์เนื้อหาเว็บไซต์พุทธศาสนาในประเทศไทย ในด้านผู้จัดทำ วัตถุประสงค์ ลักษณะข้อมูลที่นำเสนอ การปรับปรุงข้อมูล และภาษาที่ใช้
2. เพื่อจัดกลุ่มขอบเขตเนื้อหาของเว็บไซต์พุทธศาสนาในประเทศไทย ตามหมวดหมู่ระบบทศนิยมของดิวอี้ หมวดย่อยพุทธศาสนา

ขอบเขตของการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ได้กำหนดขอบเขตการศึกษาไว้ดังนี้

1. ประชากรที่ใช้ในการศึกษาค้นคว้า ได้แก่ เว็บไซต์พุทธศาสนาที่จัดทำในประเทศไทย สํารวจและรวบรวมในช่วง 4 เดือน คือ ตั้งแต่เดือน กันยายน 2550 ถึงเดือน ธันวาคม 2550 จำนวน 1,142 เว็บไซต์ สามารถเข้าชมเว็บไซต์ได้จริง จำนวน 715 เว็บไซต์ ดังนั้นจำนวน ประชากรที่ศึกษาทั้งหมดมีจำนวน 715 เว็บไซต์

2. ตัวแปรที่ศึกษา

2.1 เนื้อหาเว็บไซต์ในด้าน ผู้จัดทำ วัตถุประสงค์ ลักษณะข้อมูลที่นำเสนอ การปรับปรุงข้อมูล และภาษาที่ใช้ของเว็บไซต์พุทธศาสนาในประเทศไทย

2.2 ขอบเขตเนื้อหาเว็บไซต์พุทธศาสนาในประเทศไทยตามหมวดหมู่ระบบทศนิยมของดิวิอี๋ หมวดย่อยพุทธศาสนา

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1. ทราบสภาพปัจจุบันของการนำเสนอเนื้อหาบนเว็บไซต์พุทธศาสนาในประเทศไทย
2. เป็นแนวทางสำหรับผู้จัดทำเว็บไซต์ในการผลิตสารสนเทศเกี่ยวกับพุทธศาสนา เป็นประโยชน์ต่อผู้ให้และผู้ให้บริการสารสนเทศในการเลือกใช้สารสนเทศได้หลากหลายช่องทาง
3. ทำให้ได้นามานุกรมเว็บไซต์พุทธศาสนาในประเทศไทย ซึ่งจะเป็นคู่มือที่เป็นประโยชน์และอำนวยความสะดวกต่อบรรณารักษ์ในการบริการตอบคำถาม และผู้ใช้บริการที่ต้องการศึกษาค้นคว้าข้อมูลต่าง ๆ จากเว็บไซต์พุทธศาสนา

ข้อตกลงเบื้องต้น

1. การศึกษาครั้งนี้เป็นการวิเคราะห์ข้อมูลที่รวบรวมได้จากเว็บไซต์ ที่จัดทำโดยบุคคล หน่วยงาน หรือองค์กรในประเทศไทย
2. การวิเคราะห์เว็บไซต์พุทธศาสนาในประเทศไทยครั้งนี้ไม่ใช่เป็นการประเมินคุณภาพของเว็บไซต์ หรือประเมินผลการดำเนินงานของเว็บไซต์เหล่านั้น

นิยามศัพท์เฉพาะ

1. เว็บไซต์พุทธศาสนาในประเทศไทย หมายถึง เว็บไซต์ที่มีเนื้อหาหรือนำเสนอข้อมูลเกี่ยวกับพุทธศาสนาที่จัดทำโดยบุคคล หน่วยงาน หรือองค์กรในประเทศไทย
2. การวิเคราะห์เนื้อหา หมายถึง เป็นเทคนิควิธีการวิจัยอย่างหนึ่ง และเป็นการแยกแยะเนื้อหาของสารสนเทศที่ทำการวิเคราะห์ ทำให้สามารถแยกแยะเนื้อหาสารสนเทศเป็นหัวข้อย่อย ๆ ได้ และทำเครื่องมือในการวิเคราะห์เนื้อหาให้มีความน่าเชื่อถือเพื่อสรุปข้อมูลในการศึกษาวิจัยครั้งนี้มุ่งดำเนินการวิเคราะห์เนื้อหาของเว็บไซต์พุทธศาสนาในประเทศไทย ซึ่งปรากฏบนเครือข่ายอินเทอร์เน็ตในช่วงเดือน กันยายน 2550 ถึงเดือน ธันวาคม 2550

3. ขอบเขตเนื้อหา หมายถึง เนื้อหาของเว็บไซต์ซึ่งแบ่งตามหมวดหมู่ระบบทศนิยมของดิวอี้ หมวดย่อย 294.3 พุทธศาสนา จากหนังสือ Dewey Decimal Classification and Relative Index ฉบับพิมพ์ครั้งที่ 21 ซึ่งแปลและเรียบเรียงโดยรองศาสตราจารย์พวา พันธุ์เมฆา (2539)

4. การวิเคราะห์เนื้อหาเว็บไซต์พุทธศาสนา หมายถึง การแยกแยะแจกแจงเนื้อหา ข้อมูล ข่าวสาร คำพูด หรือภาพ ที่ปรากฏในเว็บไซต์พุทธศาสนา ที่จัดทำโดยบุคคล หน่วยงาน หรือองค์กรในประเทศไทย

5. ผู้จัดทำเว็บไซต์ หมายถึง ผู้รับผิดชอบที่ปรากฏภายในเว็บไซต์พุทธศาสนาในประเทศไทย

6. วัตถุประสงค์ หมายถึง จุดมุ่งหมายในการจัดทำเว็บไซต์พุทธศาสนาในประเทศไทย

7. ลักษณะข้อมูลที่น่าสนใจ หมายถึง รูปแบบสารสนเทศที่น่าสนใจภายในเว็บไซต์พุทธศาสนาในประเทศไทย เช่น บทความ ฐานข้อมูล งานวิจัย วรรณกรรม เป็นต้น

8. การปรับปรุงข้อมูล หมายถึง การแจ้งให้ทราบถึงการปรับปรุงข้อมูลในเว็บไซต์ โดยดูจากข้อความ วันและเวลา ที่ปรากฏในเว็บไซต์พุทธศาสนาในประเทศไทย

9. ภาษาที่ใช้ หมายถึง ภาษาที่ใช้ในการนำเสนอข้อมูลบนเว็บไซต์พุทธศาสนาในประเทศไทย เช่นภาษาไทย ภาษาอังกฤษ และภาษาจีน เป็นต้น

10. นามานุกรมเว็บไซต์ หมายถึง การรวบรวมรายชื่อเว็บไซต์ (Domain Name) พุทธศาสนาในประเทศไทยและนำมาจัดเรียงลำดับอย่างเป็นระเบียบ ซึ่งสามารถเป็นเครื่องมือในการค้นหาข้อมูลเว็บไซต์พุทธศาสนาได้

11. การจัดกลุ่มขอบเขตเนื้อหา หมายถึง การจัดกลุ่มเนื้อหา ข้อความ คำ ที่มีความหมายสัมพันธ์กันอยู่ภายใต้กลุ่มเดียวกันตามระบบทศนิยมของดิวอี้ หมวดย่อย 294.3 พุทธศาสนา